

če ga je Dagarin pripravil do oporoke in mazilil s svetim oljem (str. 125). Vsaj to pustite ubogemu Prešernu!

Bodi dovolj teh neveselih spominov! Prešernovi častivci bodo razočarani po odkritjih njegove hčere. A naša dolžnost je, da v imenu zgodovinske objektivnosti dodamo nekaj opazk.

Ti „Spomini“ nam kažejo Prešerna od njegove najslabše strani. Pisateljica večinoma zajema iz besed svoje matere, in ta — od njega zapeljana in zapuščena — je spoznala samo njegove najslabše lastnosti. Ta vir je torej že nekoliko moten. Dalje pa se kaže v celi knjigi tendenca, Prešerna naslikati kot heroja protikrščanskega svetovnega naziranja. Zelo naivna je bila roka, katera je zapisala v te „Spomine“ sledečo trditev: „Dejala sem že prej, da je bil Prešeren še pred koncem l. 1840. osamljen kot reprezentant narodno-napredne stranke, toda vzlic temu ni „vrgel puške v koruzo“ (str. 131.)

Kako je mogla Ernestina Jelovšek te besede zapisati l. 1875. ali 1876., ko je pa ime „narodno-napredne stranke“ znano šele zadnja leta? Takrat so bili pač „liberalci“ in „prosto-misleci“, a ko je vsako tako ime prišlo v slab kredit, so se ti strankarji po potrebi prekrščevali, dokler niso postali „narodno-napredni“. Tu imamo torej nekaj, kar ni „spomin“, ampak „tendenca“.

Jako naiven politik mora biti, kdor misli, da bo svoji stranki kaj koristil s tem, če proglasi Prešerna za njenega pristaša. Kajti Prešeren se za politiko nikoli zmenil ni. Nemškutaril je sicer Prešeren rad (str. 38.), kakor sedanji naši „narodno-napredni“. A da bi se bil kdaj izdajsko zvezal z najhujšimi sovražniki Slovenstva proti zastopstvu ogromne večine slovenskega naroda, da bi bil nemškemu plemenitašu pomagal politično tiščati k tlom sinove svojega ljudstva — za kaj takega Prešeren ni bil sposoben. Take opazke torej nimajo drugega pomena, kakor da nam kažejo subjektivno tendenco te knjige in omajajo naše zupanje v njeno pričevanje.

In to je sreča za Prešerna. Kajti dobili smo ta vtisk, da so slabe strani Prešernove pretirane; in da so zlasti njegovi verski nazori naslikani v teh „Spominih“ preveč črno. O pesniku, ki je zložil „Krst pri Savici“, si ne moremo misliti, da bi bilo njegovo svetovno naziranje tako sovražno krščanstvu, kakor ga popisuje njegova hči. Tudi oni npravni in estetični cinizem, s katerim se opisujejo v tej knjigi delikatne stvari, nam kaže, da Prešernova hči ni imela pravega smisla za pesniško naravo svojega očeta. Očrtala jo je v sirovih, robatih potezih.

Tak, kakor ga vidimo tu, je torej Prešeren v očeh „mlado-slovenske, svobodomiselnosti“, in kot takega ga proslavljajo. Vkljub vsemu slabemu, kar pišejo o njem njegovi tendenciozni častivci, ga imamo mi za boljšega. On ni bil samo tak, ampak v svojih boljših trenutkih, kadar se je streznil in otresel slabe družbe, je bil tudi boljši človek in boljši pesnik.

Zdelo se nam je potrebno, to naglašati, ker želimo pred vsem, da so naši zgodovinski viri čisti. Svoje slovstvene in kulturne zgodovine pa ne pustimo falzificirati od nikogar.

Dr. Evgen Lampe,

HRVAŠKA.

Leksikon Hrvatski od Franje Getz-Getsa. Zlatar (Hrvatska) 1903. 80. Str. 70. Cena 2-20 K. — Ta leksikon je urejen po hrvaški kroniki. Pisatelj navaja najimenitnejše dogodke v avstro-ogrskih deželah po letnih številkah. Posebno se ozira na svojo hrvaško domovino, na Benečane, nekdanje vladarje primorskih obal, na imenitno trdnjavo Bihać in na ponosno Bosno in Hercegovino. Dasi je knjiga sestavljena s trudom in s požrtvovalnostjo, vendar je v njej nekaj velikih pogreškov. Na str. 1. 524. čitamo: „Rimski papa 54ti Feliks započne davati bolesnim poslednjo pomast.“ To ni res, ker so že apostoli delili sv. poslednje olje. Sv. Dominik je ustanovil svoj red l. 1215., ne pa 1196. (str. 44). Sv. Frančišek je ustanovil svoj red l. 1208., ne pa l. 1198., pa Zagreba tudi ni obiskal. Knjiga torej ni povsem zanesljiva, vendar pa mu morajo rojaki biti hvaležni za kratki pregled najvažnejših zgodovinskih dogodkov. Mimogrede omenja tudi slovenskih krajev. Na zadnjem listku je še stenografska književnost. O. B. Š.

Vječni židov. Žalosna igra u pet čina. Dr. J. Debevec. Pohrvario Fra Ivša Mijov. Sarajevo. Tisak Thiera i Voglera. 1903. — Dr. Debevec je objavil v „Katol. Obzorniku“ duhovito „žaloigro“, katere nesrečni junak je večni žid Ahasver. Pisatelj ga spremlja skozi tisočletja do današnjega dne, in pri tem razvija poglobljene svetovne dogodke, zlasti iz cerkvene zgodovine. — Predigra obsega pripravo velikega odpada v šestnajstem stoletju. Prvo dejanje obdeluje dobo od reformacije do francoske revolucije, drugo nastanek novodobnega liberalizma, tretje zmagoslavje svobodnjaških idej. Tu je dosežena peripetija, in v četrtem dejanju vidimo liberalizem že v

domačem prepiru s svojimi otroci, z novimi prevratnimi in radikalnimi strankami. V petem poglavju „Večni žid“ vidi, da so nove socialne stranke premagale njegov liberalni doktrinarizem, in iz te borbe vstaja krščanstvo s pomlajeno močjo. To je vsebina dr. Debevčeve „žaloigre“. Enoten in jasen pregled čez skrivne sile, ki vladajo svetovni razvoj, združen z živahno dovtipnostjo, daje temu pol beletrističnemu, pol socialno-političnemu spisu posebno mikavnost. To je nagnilo gospoda prevajavca, da je presadil to cvetko izpod hladnega Triglava doli na jasni jug v solnčnem Dubrovniku. Prevod je gladek, krepek in dobro izraža misli izvirnika, L.

IZ DRUGIH KNJIŽEVNOSTI.

Iz zadnjega (XXV.) zvezka „Archiva f. sl. Ph.“ je dal odtisniti urednik Jagić razpravi dveh največjih sedaj delujočih slovenskih jezikoslovcev: V zadnji številki smo omenili odtisk P. Škrabčeve razprave, v ti pa naj sporočimo odtisk vseuč. prof. dr. K. Štreklja: „Die Ursache des Schwundes des prädikativ-nen Instrumentals im Slovenischen und Sorbischen“ na str. 564–569. Tudi ta odtisk prinaša na čelu sliko in ponatisnjeni lastnoročni podpis g. pisatelja. Naj nam bode dovoljeno pripomniti, da nam kaže slika čvrsto

postavo in še docela mladeniško natoro; zato upamo od g. pisatelja še najlepših sadov! — V razpravi kaže g. pisatelj na prav duhovit a brez dvoma verjeten način, zakaj in kako da je nastavila slovenščina (in sorbsčina) namestu predikativnega inštrumentala, ki je sicer ohranjen še v vseh drugih slovanskih jezikih, konstrukcijo s predlogom *za* v tožilniku, ali pa imenovalnik. Ali ako povemo preprosto s primeri, zakaj da smo pri nas dobili namestu te-le konstrukcije: „Kristus je izbral nekaj učencev apostoli“; „Samo je postal kraljem“ sledečo: „K. j. i. n. u. za apostole“; „S. j. p. kralj.“ G. pisatelj dokaže tudi, da je poslednja zveza pristno slovenska, zato naj bi se tudi pridno rabila! Toda z žalostjo opazamo, da so v novjšem času jeli pisatelji namestu predloga *za* rabiti nemško pritepenko *als* — *kot*. O tej pritepenki je pisal g. pisatelj že v „Slovincu“ 1900, 18. V. in sl. v spisu: O Levčevem „Slovenskem Pravopisu“ itd. Ker tisto poglavje v besedici *als* — *kot* spada po večini tudi k ti-le razpravi, a g. pisatelj ni hotel ponavljati niti pristavljati, o čemer je že enkrat pisal, naj bo dovoljeno nam, da pritegnemo ono poglavje k naši razpravi. Gg. pisatelji, katerim bo le-ta razprava na hval hodila, bodo le tedaj imeli pravi dobiček zase, ako bodo brali obe stvari. Naj bi se poglavje o besedici „*kot*“ dobro proučilo, ker sedaj po knjigah kar mrgoli napak, ki jih pregreše zoper to besedico!

A. B.

Naše slike.

Med slikami v tej številki je pač najzanimivejša Rěpinova podoba zaporoških kozakov, kateri v divjem smehu sestavljajo pismo na turškega sultana. To mora biti lepo pismo! Le pogledajte jih, kako se krohočejo! V sredi je pisar, brez dvoma najbolj učena oseba. Pogledajte ga, kako se zvito muza! Okoli njega pa so sinovi stepe. Obrite glave, bojeviti obrazi, slikovite noše nam kažejo kozaško vojsko. Glejte hetmana, ki stoji z belo kučmo ob mizi in se krohoče, da doni kakor iz votlega soda! Eden

ima obvezano glavo in roko; tako ga bolé rane, da se še smejati ne more. Pod njim je pa kozaški diplomat, ki diktira dobro premišljene zabavljice na sultana. Rěpin je gotovo eden največjih mojstrov v psihološkem slikanju obrazov. Tu imate zastopane vse temperamente. Ta slika se ne dá popisati; treba jo je le gledati!

G. Peter Žmitek je razstavil ta mesec štiri slike, katere so zbudile opravičeno pozornost na mladega umetnika. Pred vsemi je zanimiva velika slika „Berač